

zionalista turco Mehmed Emin" (*Anuario del R. Istituto Orientale di Napoli 1919-1920*, Napoli 1920, s. 39-45); "Gli studi turcologici in Italia" (*Il libro italiano nel mondo*, I [1940]); "Di una cronaca turca del 1500" (*Rendiconti della Reale Accademia Nazionale dei Lincei*, serie V, IX [1900], s. 423-455).

BİBLİYOGRAFYA :

A. Bombaci, "Luigi Bonelli 1865-1947", *OM*, XXVII/1-3 (1947), s. 51-55; a.mlf., "Luigi Bonelli 1865-1947", *Dizionario Biografico degli Italiani*, XI, Roma 1969, s. 762-763; E. Rossi, "Luigi Bonelli 1865-1947", *RSO*, XXII (1947), s. 163-165; Necîb el-Akîkî, *el-Müsteşrikûn*, Kahire 1980, I, 429.

MAHMUT H. ŞAKİROĞLU

BONNEVAL AHMED PAŞA

(bk. HUMBARACI AHMED PAŞA).

BOPAL

XVIII. yüzyıl başlarında kurulup
1952'ye kadar

Hindistan yarımadasında
hüküm süren müslüman devlet.

Hindistan'da son yüzyıllarda hüküm süren müslüman devletlerin Haydarâbâd nizamlığından sonra en önemlisi olan Bopal, Tiah bölgesinden (Pakistan) gelen Orakzai Afridileri'nden Dost Muhammed Han tarafından kurulmuştur. Dost Muhammed 1708'de otuz dört yaşlarında iken Delhi şehrine giderek Bâbürlü İmparatoru I. Bahadır Şah'tan hizmetlerine karşılık olmak üzere Berâsiye bölgesinin idaresini almış, daha sonra da burada nevvâb*lığını ve istiklâlini ilân etmiştir. Dost Muhammed Han 1740'ta öldüğünde yerine oğlu Yâr Muhammed Han (1740-1754) ve ondan sonra da Feyz Muhammed Han (1754-1777) nevvâb oldular. Muktedir birer hükümdar olamayan bu iki kardeşten özellikle Feyz Muhammed Han devrinde devlet idaresi tamamen Hintli vezirlerin elinde kalmış ve onların da idaresizliği yüzünden toprakların yarısı kaybedilmiştir. Feyz Muhammed Han'ın ölümü üzerine nevvâb olan kardeşinin oğlu Hayât Muhammed Han da yine idareyi Hintli vezirlere emanet etmiş, ancak yeğeni Vezir Muhammed Han devamlı surette onlarla mücadele ederek devletin daha fazla zayıf düşmesine engel olmuştur. Bu arada Vezir Muhammed Han, devletin zayıflığından faydalanarak ülkeye hücum eden Pindâriler'i Maratalar'ın yardımıyla geri

püskürtmüş, daha sonra da yardım amacıyla girdikleri ülkeyi istilâ eden Maratalar'ı dışarı atmıştır (1807). Aynı yıl Hayât Muhammed Han'ın ölümü üzerine oğlu Gavs Muhammed Han (1807/1816) nevvâb unvanını almışsa da gerçek hâkimiyet ve devlet idaresi yine Vezir Muhammed Han'da kalmış ve Vezir Muhammed Han devamlı mücadeleleri sonunda Bopal'e eski itibar ve gücünü kazandırarak kaybedilen yerlerin de çoğunu geri almaya muvaffak olmuştur. Vezir Muhammed Han'ın elli bir yaşında iken ölümü (1816) üzerine yerine Gavs Muhammed Han'ın kızı Kudsiyye Begüm ile evli olan oğlu Nezîr Muhammed nevvâb oldu (1816-1818). Nezîr Muhammed Han devrinde İngilizler'le anlaşma yapılmış ve bu anlaşma Bopal Devleti'nin topraklarının korunmasında Pindâriler'e karşı verilen mücadelede tesirini göstermiştir. 1820'de Nezîr Muhammed Han ölünce karısı Kudsiyye Begüm "nevvâbe" sıfatıyla tahta oturdu ve böylece devlet başkanlığı kadınların idaresine geçmiş oldu.

Kudsiyye Begüm'den sonra 1845'te tahta çıkan kızı İskender Begüm, annesi Kudsiyye Begüm ile başlayan kadınlar dönemini sürdürdü ve ölümüne (1868) kadar nevvâbe olarak kaldı. Bu kadın hükümdarlık geleneği, 1926'da Sultan Cihan Begüm'ün, oğlu Muhammed Hamîdullah Han'ın lehine tahttan çekilmesine kadar sürmüştür. Anlaşmalarla İngilizler'e bağlı kalan İskender Begüm öldüğü zaman arkasında ziraat ve askerlik alanında yapılmış birçok reform bıraktı. Onun döneminde dinî alanlarda da serbest düşünce hâkim kılınmış ve kadınların sosyal hayata karışmasına zemin hazırlanmıştır. İskender Begüm'ün ölümü üzerine amcası Fevcdâr Muhammed Han'ın uzaktan idaresi altında kızı Şah Cihan Begüm nevvâbe olarak tahta geçti (1868). 1855'te evlendiği kocası Bahşî Bâkî Muhammed Han öldükten üç yıl sonra Şah Cihan Begüm Seyyid Sıddık Hasan Han ile evlendi ve Hasan Han karısına vekâleten idareyi ölümüne kadar elinde tuttu (1890). Şah Cihan Begüm 1901'de öldü ve yerine geçen kızı Sultan Cihan Begüm yirmi beş yıl hüküm sürdü. Sosyal hayatta birçok reformlar yapan Cihan Begüm bu arada Londra'ya ve İstanbul'a iki defa ziyarette bulundu; İstanbul'da II. Abdülhamid ve V. Mehmed Reşad'la görüştü. İngiltere'yi ikinci ziyaretinde nevvâbliğin oğlu Muhammed Hamîdullah Han'a devri

hususunda muvafakat aldı ve 1926'da tahttan çekildi. Aligarh İslâm Üniversitesi'nde tahsil görmüş aydın bir kişi olan Muhammed Hamîdullah Han (ö. 1960), 1946'da Hindistan Millî Kongresi ile Muhammed Ali Cinnah tarafından yönetilen Müslüman Birliği arasında anlaşma sağlayarak Hindistan'ın siyasî hayatında önemli bir hizmet ifa etmiştir. 1947'de Hindistan ve Pakistan devletleri kurulduğunda Bopal önceleri Haydarâbâd gibi kendi idaresini elinde bulundurdu ise de 1949'da Hindistan Birliği'ne katıldı. 1952'de nevvâblık idaresine son verildi; 1956'da da Bopal bölgesi Medya Pradeş eyaleti ile birleştirilerek Bopal şehri bu eyaletin merkezi haline getirildi.

BİBLİYOGRAFYA :

A Pilgrimage to Mecca by the Nawwâb Sikandar Begâm of Bhôpâl (trc. Willoughby-Osborne), London 1870; Şah Cihan Begüm, *Tâcû'l-ikbâl Târîh-i Riyâset-i Bhôpâl*, Kanpur 1289-90/1873; a.mlf., *The History of Bopal* (trc. H. C. Barstow), Calcutta 1876; Cihan Begüm, *An Account of my Life* (trc. C. H. Payne — Abdüssamed Han), London 1910-22, I-II; a.mlf., *al-Hicâb or Why Purdah is Necessary*, Calcutta 1922; a.mlf., *Hayât-ı Şâh Cihânî*, Bombay 1926; V. Elif Sâhibe (Belkis Begüm), *Begâmât-ı Bhôpâl*, Lahore 1912; Muhammed Emin Zübeyrî, *Târîh-i Begâmât-ı Bhôpâl*, Bopal 1919; E. Edwardes, *A Catalogue of the Persian Printed Books in the British Museum*, London 1922, s. 502; Başmâbeyinci Lütfî Bey, *Osmanlı Sarayının Son Günleri*, İstanbul, ts., s. 229-230; V. P. Menon, *The Story of the Integration of the Indian States*, Calcutta 1956, s. 304-306, ayrıca bk. İndeks; M. Edwardes, *Indian Temples and Palaces*, London 1964, s. 25-36; Halit Ziya Uşaklıgil, *Saray ve Ötesi*, İstanbul 1965, s. 341-342; Bahriye Üçok, "Hindistan'da Bopal Devleti'nde Bir Nâibe ve 3 Kadın Hükümdar", *TTK Tebliğler VII* (1972), I, 446-450; Saedullah, *The Life and Works of Muhammed Sıddık Hasan Khan Nawwab of Bopal*, Lahor 1973; D. Menant, "Quelques pages de l'histoire de Bopal", *RMM*, XV/9 (1911), s. 228-288; U. Yaduvansh, "Administrative System of Bopal under Nawab Sikandar Begum (1844-1868)", *JC*, XLI/4 (1967), s. 203-232; Abida Sultan, "The Begums of Bopal", *History Today*, XXX, London 1980, s. 30-35; T. V. Arnold, "Bopal", *İA*, II, 594-596; A. S. Bazmee Ansari, "Bhōpāl", *EI²* (İng.), I, 1195-1197.

ENVER KONUKÇU

BOPAL

Hindistan'da
Medya Pradeş eyaletinin merkezi.

Orta Hindistan'da Betva nehri yakınında, tabii manzarası ile ilgi çeken bir yerde kurulmuştur. Başşehir Yeni Delhi'den gelerek Ucceyn ve Huşengâbâd yönünde güneye giden kara ve demir-